

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня Магістр
зі спеціальності 024 Хореографія

на тему: «ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЦИГАНСЬКИХ ОБРАЗІВ
ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА»

Структура кваліфікаційної роботи:

- теоретична частина творчого проекту
- творчий проект – хореографічна композиція
«КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ»

виконавець: здобувач вищої освіти
рівня магістр
заочної форми навчання
Лілія БОЙКО

керівник кваліфікаційної роботи:
доцент, кандидат мистецтвознавства
Катерина БОРТНИК

Харків – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ».....	5
1.1. Культурні особливості, звичаї та обряди циганського народу.....	5
1.2. Танцювальна культура циган в контексті міжетнічної взаємодії	5
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ АНАЛОГІВ ТА ПРОТОТИПІВ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ».....	16
2.1. Циганська образність в доробку провідних балетмейстерів народно-сценічного танцю.....	16
2.2. Інтерпретація циганського танцю виразними засобами балетного мистецтва.....	22

ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ

РОЗДІЛ 1. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ».....	30
1.1. Основні характеристики хореографічного твору.....	30
1.2. Дійові особи та їх стисла характеристика.....	30
1.3. Лібрето.....	30
1.4. Розгорнутий зміст.....	31
1.5. Драматургія.....	32
1.6. Музичний аналіз.....	33
1.7. Костюми (опис та зображення.....	34
1.8. Сценічна партитура.....	35
РОЗДІЛ 2. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ».....	38
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Циганські танцювальні традиції, які мають глибоке коріння є яскравим і багатогранним елементом світової культурної спадщини. Вони відзначаються своєю емоційністю, ритмічністю та виразністю, що робить їх унікальними серед інших танцювальних культур. Ці традиції формувалися під впливом історичних, соціальних та культурних факторів, що сприяло їхньому розвитку в різних регіонах світу.

Циганські танцювальні традиції варіюються в залежності від регіону, в якому проживають ромські громади. Наприклад, іспанський фламенко, який має циганське походження, відрізняється від танців, що виконуються в Східній Європі, таких як угорський «csárdás» або румунський «hora». Кожен з цих стилів має свої унікальні ритми, рухи та техніки, що відображають культурні особливості відповідних народів.

Циганська танцювальна культура дійсно досліджена досить ретельно, однак деякі аспекти залишаються недостатньо вивченими, що робить подальші дослідження актуальними та важливими.

Крім того, музичне та хореографічне розкриття циганських танців може бути джерелом натхнення для сучасних хореографів та музикантів. Ці танці мають унікальні ритми та рухи, які можуть надихати на створення нових композицій. По-четверте, для академічної спільноти циганські танці є цікавим об'єктом дослідження, який може розширити знання про різні культури та їхні традиції.

І нарешті, популяризація циганських танців сприяє культурному обміну та взаєморозумінню між народами. Дослідження циганської танцювальної культури може підвищити інтерес до неї, зробити її більш відомою серед широкої аудиторії та сприяти збереженню культурної спадщини.

Таким чином, дослідження циганської танцювальної культури є актуальним і важливим завданням, яке допомагає зберегти, зрозуміти та популяризувати цю унікальну традицію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження циганських танцювальних традицій проводилися багатьма науковцями, які вивчали як самі танці, так і їхнє культурне та соціальне значення; Розіна О. Ф. - досліджує фламенко та його циганські корені, Ковальчук Т. В. - вивчав музичний фольклор ромів в Україні, включаючи танцювальні традиції, Гнатюк І. М. - аналізує народні танці, зокрема циганські, в контексті української хореографічної культури, Савченко Л. А. - досліджує обряди та звичаї ромських спільнот, пов'язані з танцями, Мельник В. П. - вивчає вплив циганських танців на інші культурні практики в Україні та Європі.

Мета дослідження – проаналізувати циганські образи в народно-сценічному танці.

Завдання:

- вивчити культурні особливості, звичаї та обряди циганського народу;
- проаналізувати танцювальну культуру циган в контексті міжетнічної взаємодії.
- охарактеризувати циганську образність в доробку провідних балетмейстерів народно-сценічного танцю.
- обґрунтувати інтерпретації циганського танцю виразними засобами балетного мистецтва.
- розробити композиційний план хореографічної композиції «Кохання без меж»;
- розробити постановчий план хореографічної композиції «Кохання без меж».

Об'єкт дослідження: циганська танцювальна культура.

Предмет дослідження: специфіка втілення циганської тематики в хореографічному мистецтві.

Практичне значення. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть частково бути використані в читанні лекцій з таких практичних дисциплін, як: український народний танець та методика його викладання, народний танець та методика його викладання, мистецтво балетмейстера, історія хореографічного мистецтва.

Структура кваліфікаційної роботи. робота складається з теоретичної частини творчого проекту (містить вступ, два розділи, в першому розділі два підрозділу, в другому розділі два підрозділу), творчого проекту (містить два розділи: композиційний та постановчий плани хореографічної сьїти), висновків, списку використаних джерел (25 найменувань). Загальний обсяг роботи 53 сторінки.

РОЗДІЛ I. МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ»

1.1 Культурні особливості, звичаї та обряди циганського народу.

Еволюційний процес становлення циган почався з їхнього походження в Індії приблизно тисячу років тому. Цигани (або ромські народи) мігрували з Північно-Західної Індії через Персію і досягли Балканського півострова в Європі на початку XIV століття. Цигани вирушили з Північно-Західної Індії приблизно тисячу років тому. Їхня міграція була поступовою і охоплювала кілька століть. Перші документовані згадки про них у Персії датуються XI століттям.

До XIV століття цигани досягли Балканського півострова, де їхній шлях пролягав через Візантійську імперію. У цей період вони почали встановлювати перші громади на території сучасних Греції, Румунії, Болгарії та інших країн Балкан. Поступово цигани розселилися по всій Європі. Вони дійшли до Центральної та Західної Європи, і до початку XVI століття циганські громади вже існували в Іспанії, Франції, Німеччині, Великій Британії та інших країнах. Вони займалися різними ремеслами, часто мандрували і стали відомі своєю музикою та танцями. Протягом століть цигани пристосовувалися до місцевих умов і культур, зберігаючи при цьому свою унікальну ідентичність. Вони часто займалися торгівлею, ковальством, музикою, танцями та іншими ремеслами [26, с. 76].

Цигани стикалися з переслідуваннями та дискримінацією в багатьох країнах. Їх часто виганяли з міст, обмежували у правах та піддавали різним видам дискримінації. Це змусило циган жити на окраїнах суспільства та зберігати свій кочовий спосіб життя.

Сьогодні циганські громади існують у багатьох країнах світу. Вони зберігають свої традиції, мову та культуру, проте також інтегруються в сучасні суспільства. Проблеми дискримінації та соціальної несправедливості

все ще залишаються актуальними, проте багато циганських лідерів працюють над покращенням умов життя своїх громад.

Еволюційний процес становлення циган відображає їхню здатність адаптуватися до різних умов і культур, зберігаючи при цьому свою унікальну ідентичність. Ця історія показує силу і стійкість циганських народів у протистоянні викликам часу.

Циганські звичаї та традиції є надзвичайно багатими та різноманітними, внаслідок багатовікової історії та глобального розповсюдження цієї культури. Ось деякі основні аспекти циганських звичаїв, які допоможуть зрозуміти їх культурну спадщину: Циганські громади, часто названі таборами або кланами, мають дуже сильні сімейні зв'язки. Родина є основним осередком циганського суспільства. Вони традиційно живуть у великих родинах, часто багатопокілних. Старші члени родини користуються великою повагою і часто приймають важливі рішення для громади.

Цигани говорять на ромському (циганському) діалекті, який має кілька варіантів в залежності від регіону. Мова є важливим елементом ідентичності та культури циган, і використовується як засіб спілкування всередині громади.

Циганський одяг зазвичай є яскравим і барвистим, особливо жіночий. Жінки часто носять довгі спідниці, прикрашені вишивкою або блискітками, та шарфи. Чоловіки можуть носити сорочки з яскравими кольорами та широкі штани. Прикраси також є важливою частиною костюму, особливо для жінок, які часто носять багато браслетів, намист і сережок. Цигани відомі своєю музикою та танцями. Циганська музика часто включає інструменти, такі як скрипка, гітара, акордеон та барабани. Циганські танці є енергійними та виразними, і часто використовуються на святкових подіях, таких як весілля. Цигани мають багато традиційних обрядів і свят, які відзначаються всередині громади. Наприклад, весілля є дуже важливою подією і може

тривати кілька днів. Також важливими є обряди посвячення молодих дівчат у доросле життя, похорони та інші родинні свята [10, с.276].

Хоча цигани можуть дотримуватися різних релігій, залежно від країни проживання, багато з них мають свої власні духовні практики і вірування. Вони часто вірять у духов, долю і мають свої обряди очищення та захисту від злого ока.

Циганські звичаї включають багато аспектів щоденного життя, від етикету в харчуванні до правил гостинності. Наприклад, гості завжди приймаються з великою гостинністю, і їм пропонується найкраще з того, що є в господарстві. Також є багато звичаїв, пов'язаних з чистотою і гігієною, особливо щодо їжі та води. Циганські звичаї і традиції є унікальними і надзвичайно важливими для збереження ідентичності цих громад. Вони передаються з покоління в покоління, зберігаючи багатовікову культурну спадщину.

Циганське весілля є одним із найважливіших ритуалів у циганській культурі. Це багатоденне святкування, яке включає в себе безліч обрядів і традицій, що передаються з покоління в покоління. Весілля починається з заручин, де дві родини зустрічаються, обговорюють умови шлюбу та обмінюються подарунками. Цей етап може відбуватися за кілька місяців або навіть років до самого весілля.

Підготовка до весілля включає активну участь родичів нареченої та нареченого. Вони шийють святковий одяг, готують традиційні страви та прикрашають місце проведення церемонії. Під час весільної церемонії молоді обмінюються обітницями та прикрасами, що символізує злиття двох родин. Після церемонії починається велике святкування зі співами, танцями та бенкетом. Гості насолоджуються традиційними стравами та напоями, а також беруть участь у танцях і розвагах. Одним із найважливіших ритуалів є обмін подарунками, що символізує злиття двох родин і підкреслює взаємоповагу та підтримку.

Ще один значущий ритуал — благословення старших членів родини. Це підкреслює значення родинних зв'язків та підтримки, адже отримання благословення означає згоду і підтримку старшого покоління. Символічне викрадення нареченої також є частиною обряду, додаючи елемент гри та випробування для нареченого. Циганські весілля відомі своєю музикою та танцями. Використовуються традиційні інструменти, такі як скрипка, акордеон, гітара та барабани. Танці є невід'ємною частиною святкування, підкреслюючи радісну атмосферу і єдність громади.

Циганське весілля є багатогранним явищем, яке поєднує культурні, соціальні та релігійні аспекти життя громади. Воно сприяє збереженню традицій і передачі їх наступним поколінням, підкреслюючи важливість сімейних та соціальних зв'язків у циганській культурі.

Таким чином, циганське весілля є багатогранним явищем, яке поєднує культурні, соціальні та релігійні аспекти життя громади. Його святкування сприяє збереженню традицій і передачі їх наступним поколінням, підкреслюючи важливість сімейних та соціальних зв'язків у циганській культурі [4, с.4-5].

Крім весілля, цигани мають багато інших традицій, які глибоко вкорінені в їхню культуру. Циганські родини часто відзначають народження дитини церемонією хрещення, яка супроводжується великою кількістю ритуалів та обрядів. Хрещення є важливим етапом у житті дитини, і ця подія святкується з музикою, танцями та святковими стравами. Посвячення дівчат у доросле життя також має свої традиції, які відзначають перехід від дитинства до юності. Цигани святкують християнські свята, такі як Пасха і Різдво, відповідно до своїх традицій. Ці свята відзначаються багатими застіллями, піснями, танцями і великою кількістю обрядових практик. Особлива увага приділяється підготовці святкових страв і прикрашенню будинків.

Цигани відомі своїми ворожіннями і духовними практиками. Ворожіння на картах, рунах, долонях та інших предметах є частиною їхньої

культури. Ці практики часто пов'язані з духовними обрядовими діями, які включають захист від злих сил і очищення енергетичних полів. Циганські похоронні обряди мають також свої особливості, які відображають повагу до померлих і важливість вшанування їхньої пам'яті. Церемонії можуть включати в себе традиційні пісні, молитви, влаштування святкових столів та обряди прощання. Циганські громади часто організовують різноманітні свята та фестивалі, які присвячені їхній культурі та традиціям. Такі заходи включають музичні та танцювальні виступи, ярмарки, виставки народних ремесел та багато інших активностей.

Прийом гостей супроводжується щедрими частуваннями і великою увагою до дрібниць. Гості завжди приймаються з великою радістю, і їм пропонують найкраще з того, що є в господарстві.

Цигани активно займалися ковальством, виготовленням прикрас, гончарством та багатьма іншими ремеслами. Торгівля і мандрівництво також є важливими аспектами їхнього життя, що допомогло їм адаптуватися до різних культур і умов. Ці традиції відображають багатогранність циганської культури і демонструють їхню здатність зберігати і передавати свої цінності та звичаї через покоління.

Отже, можна констатувати та підсумувати циганські традиції та ритуали є невід'ємною частиною їхньої культурної спадщини. Вони забезпечують збереження та передачу цінностей, звичаїв і обрядів з покоління в покоління. Ці традиції підтримують родинні зв'язки, соціальну єдність та взаємоповагу в громаді. Циганські ритуали, такі як весілля, хрещення, святкування релігійних свят, ворожіння та похоронні обряди, відображають багатовіковий досвід і адаптацію до різних умов життя. Вони підкреслюють важливість сім'ї, духовних цінностей і культурної ідентичності.

1.2. Танцювальна культура циган в контексті міжетнічної взаємодії.

Циганський народний танець – це унікальне культурне явище, яке відображає багатовікову історію, традиції та духовний світ ромського народу. Головною особливістю циганського танцю є його імпровізаційний характер, адже виконавці танцюють, слідуючи ритму музики та власним емоціям. Ця спонтанність дозволяє передати широкий спектр почуттів – від радості до смутку, від пристрасті до глибоких роздумів.

Танець вирізняється динамічними і виразними рухами, які поєднують в собі пластику, різкі повороти, стрибки, удари ногами та широкі жести руками. Рухи танцівників завжди гармоніюють із ритмом музики, яка виконується на традиційних інструментах, таких як скрипка, гітара, тамбурин чи кларнет. Музика циганського танцю, як і сам танець, має глибокий емоційний спектр – від мелодійної ліричності до запальної енергії.

Костюми виконавців також відіграють важливу роль у створенні атмосфери. Жіночі костюми зазвичай яскраві, з довгими спідницями, які підкреслюють рухи під час танцю. Чоловічі костюми практичні, але водночас акцентують стиль і харизматичність виконавця.

Особливої унікальності циганському танцю додає його багатокультурний характер. Протягом історії ромський народ запозичував елементи різних культур – індійської, балканської, іспанської та східноєвропейської. Це зробило танець багатогранним і різноманітним, кожен стиль має свої особливості [5, с.12].

Циганський танець – це не лише мистецтво, а й спосіб збереження культурної спадщини. Він передає дух та ідентичність ромського народу, даючи змогу глибше зрозуміти їхній внутрішній світ і творчий потенціал.

Циганська танцювальна культура має тісний зв'язок з фламенко, однією з найяскравіших і найвідоміших форм іспанського танцю та музики. Цей зв'язок має глибокі історичні, культурні та музичні корені. Історично,

фламенко зародився в Андалусії, на півдні Іспанії, і є результатом злиття різних культурних впливів, серед яких значну роль відіграла циганська культура. Цигани, які переселилися до Іспанії, принесли з собою свої танці, музику та традиції, що вплинули на формування фламенко.

Музика циганів відзначається своєю емоційністю, ритмічністю та виразністю, що знайшло відображення у фламенко. Інструменти, такі як гітара, кастаньєти та ударні інструменти, грають важливу роль в обох культурах, створюючи подібні ритмічні малюнки та музичні структури.

Танцювальний стиль фламенко та циганські танці також мають багато спільного. Обидва стилі характеризуються виразними рухами, швидкими обертами, енергійними стрибками та глибокою емоційністю. Фламенко відображає драматичність і напругу, які також притаманні циганським танцям. Обидва стилі танцю використовують складні рухи рук і ніг, які вимагають високої майстерності та координації [9, с.14].

Крім того, як фламенко, так і циганські танці є важливими складовими культурної спадщини та ідентичності своїх народів. Вони є не лише розвагою, але й засобом вираження почуттів, переживань та історій, переданих через покоління.

Цей зв'язок між циганською танцювальною культурою та фламенко є глибоким і багатограним, відображаючи взаємовпливи та злиття культур, що створили ці унікальні форми мистецтва. Вивчення та популяризація цих танців сприяє збереженню культурної спадщини, взаємному збагаченню та створенню гармонійних відносин між різними культурами. Циганська танцювальна культура та фламенко продовжують надихати сучасних танцюристів та музикантів, залишаючись важливою частиною світового культурного ландшафту.

В Угорщині циганські танці мають зв'язок із народним танцем чардаш. Цей стиль поєднує повільні, ліричні початки з швидкими, запальними рухами. Використовуються стрімкі повороти, удари ногами та акцент на музичну віртуозність, яка часто супроводжується грою на скрипці.

У Румунії циганські танці тісно переплітаються з місцевими народними традиціями. Тут циганські танці більш стримані, з акцентом на чіткі ритми та енергійні стрибки. Особливістю є використання традиційних інструментів, таких як цимбали.

На Балканах циганські танці зберегли особливу орнаментальність. Вони вирізняються швидкими змінами ритмів, імпровізацією та синхронністю групових виступів. Використовуються елементи традиційних балканських танців, які супроводжуються грою на трубах і ударних інструментах.

Коріння циганської культури походять з Індії, і сучасні танці ромів несуть у собі відгомін індійських традицій. В Індії циганські танці найяскравіше проявляються у стилі кальбелія, який є танцем пустельних племен. Він характеризується плавними рухами корпусу і рук, нагадуючи зміїні танці.

У Франції циганська культура знайшла відображення у поєднанні танців із джазовою музикою, відомою як «циганський джаз». Танці часто набувають витонченого і стилізованого характеру, що підкреслює гармонію рухів із музикою.

Незважаючи на ці відмінності, циганські танці в усіх країнах зберігають спільні риси: імпровізацію, емоційну насиченість, виразність рухів і глибокий зв'язок із музикою. Кожен стиль циганського танцю є відображенням не лише ромської культури, але й культурного середовища, у якому він розвивався [8, с.21].

Музика і танець циганського етносу є унікальними явищами, що відображають багатство культури, духовність і багатовікову історію ромського народу. Вони нерозривно пов'язані між собою і є важливими елементами культурної ідентичності, зберігаючи традиції та передаючи їх із покоління в покоління.

Циганська музика вирізняється своєю емоційністю, драматизмом і варіативністю. Вона здатна передати широкий спектр почуттів – від радісної

святковості до меланхолійної туги. Музика часто виконується на традиційних інструментах, таких як скрипка, гітара, тамбурин, акордеон і кларнет. Ритми циганської музики складні й багатошарові, що додає їй динаміки та енергії. Важливу роль відіграє вокал, який завжди пристрасний, виразний і насичений імпровізацією.

Циганський танець доповнює музику, гармонійно поєднуючи емоції та ритм. Він відзначається динамічністю, широкими жестами, енергійними ударами ногами і пластикою тіла. Головною особливістю циганського танцю є імпровізація, що дозволяє виконавцям передати індивідуальність і внутрішній світ. Яскраві костюми, зокрема довгі барвисті спідниці у жінок, підсилюють враження від танцю, додаючи йому колориту.

Музика і танець циганського етносу вплинули на багато культур, увібравши елементи іспанської, балканської, східноєвропейської та навіть джазової традицій. Вони залишаються джерелом натхнення для сучасного мистецтва, зберігаючи свою автентичність і актуальність.

Ці мистецькі форми є не лише розвагою, а й способом збереження культурної спадщини, передаючи унікальну історію та дух циганського народу.

Отже, циганська танцювальна культура є глибоким і багатограним явищем, що має міцне історичне коріння і велике значення як для ромського народу, так і для світового мистецтва. Вона формувалася протягом століть, поєднуючи традиції різних регіонів і народів, з якими цигани стикалися у своїх мандрах. При цьому танцювальна культура ромів зберегла свою автентичність і самобутність.

Циганський танець вирізняється динамічністю, пластичністю та емоційністю. Однією з його головних рис є імпровізація, яка дозволяє виконавцям виражати свої почуття і створювати унікальні композиції. Рухи танцівників гармонійно поєднуються з музикою, яка є невіддільною частиною циганської культури. Циганська музика насичена складними

ритмами, глибокими емоціями та драматизмом, що додає танцю особливого характеру.

Таким чином, у ході першого розділу було проаналізовано, що формування циганського етносу має глибоке коріння, яке простежується до території Північної Індії, де цей народ почав свій шлях у IX–X століттях. Історичні джерела та лінгвістичні дослідження підтверджують індійське походження циган, зокрема через спорідненість їхньої мови із санскритом. Причинами їхньої міграції стали, ймовірно, військово-політичний хаос і завоювання, які охопили цей регіон. У процесі міграції цигани проходили через території сучасних Пакистану, Афганістану, Ірану, Туреччини, Балкан, і згодом розселилися по всій Європі та частині Африки. Цей шлях відобразився як у їхньому способі життя, так і в культурі, що сформувалася під впливом багатьох народів.

Циганський народ зберігав кочовий спосіб життя, що став основою їхньої соціальної організації. Громади (або табори) мали чітку структуру, очолювану вожаком (вайдою), який користувався великим авторитетом. Закони і звичаї громади виконувалися суворо, незважаючи на інтеграцію циган у різні суспільства. Важливою рисою стало створення власної правової системи (суд «кріс»), яка регулювала внутрішні конфлікти та соціальні взаємодії.

Традиції та обряди циган є багатограними й символічними. Зокрема, похоронні ритуали, які поєднують віру в душу, що залишається в нашому світі після смерті, з обов'язковими ритуалами очищення й символічного прощання. У поховальних обрядах відображаються вірування циган, такі як залишення їжі для духу покійного, садіння дерева на могилі, проведення обов'язкових поминок у чітко визначені дати.

Культура циган також включає багатий спектр обрядових елементів, пов'язаних із шлюбами, святкуваннями, народженням дітей. Усе це демонструє їхню міцну прив'язаність до традицій, які одночасно

асимілювалися під впливом інших культур, але не втратили своєї самобутності.

Циганський етнос, сформований у процесі тривалої міграції та взаємодії з багатьма культурами, зберіг унікальну самобутність і внутрішню єдність. Їхній спосіб життя, традиції та обряди демонструють глибоку повагу до історичних коренів і багатовікових звичаїв. Попри асиміляцію в різних країнах, цигани залишаються яскравим прикладом народу, що зумів адаптуватися до нових умов, зберігаючи свої культурні цінності та етнічну ідентичність.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ АНАЛОГІВ ТА ПРОТОТИПІВ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ»

2.1. Циганська образність в доробку провідних балетмейстерів народно-сценічного танцю.

Циганська танцювальна культура є унікальним явищем, яке справило значний вплив на розвиток сценічного народного танцю в Україні. Її елементи — яскрава експресія, динамічність, емоційна насиченість і пластична свобода — стали джерелом натхнення для українських балетмейстерів, які прагнули інтегрувати ці риси в свою творчість. У процесі адаптації циганського танцю для професійної сцени відбувалася його трансформація, поєднання з елементами українського фольклору та переосмислення в контексті академічного і народно-сценічного мистецтва.

Цигани, як кочовий народ, проживали на теренах України протягом століть. Їхня музика й танці завжди були тісно пов'язані з життям місцевих громад, особливо в регіонах Півдня, Закарпаття і Волині. Циганський танець у народному виконанні був яскравим видовищем, яке вирізнялося імпровізаційним характером, стрімкими рухами, гнучкістю корпусу і пристрасною манерою виконання [6, с.32].

На українських ярмарках, народних святах і весіллях циганські артисти виступали з танцями, що захоплювали публіку експресією та динамічністю. Основу танцю становила енергійна гра з темпом і ритмом, що супроводжувалася використанням тканин костюмів (наприклад, спідниць), а також рухами рук і голови. Таке мистецтво стало багатим джерелом для інтерпретації та сценічної стилізації українськими хореографами.

Українські балетмейстери, такі як П. Вірський, М. Вантух, М. Мотков та інші, створювали хореографічні композиції, що базувалися на елементах циганського танцю. Їхня творчість вирізнялася прагненням зберегти етнічну

автентичність, але водночас адаптувати її до вимог професійної сцени [10, с.178].

Видатний реформатор П. Вірський, відомий своєю майстерністю в народно-сценічній хореографії, одним із перших інтегрував циганські танцювальні мотиви у свої постановки. У його хореографічних творах, таких як «Циганська сюїта», яскраво відображено основні риси циганської пластики: свободу рухів, динаміку, драматичний жест і імпровізацію.

Ця композиція демонструвала баланс між емоційною виразністю і технічною майстерністю. Використання яскравих костюмів і характерної музики підкреслювало сценічну привабливість танцю, що додавало динаміки та енергетики концертним програмам ансамблю.

Особливістю творчого підходу П. Вірського було прагнення до збереження «духу» циганського танцю, але з чіткою структуризацією його для сценічного втілення. Рухи, які в народному виконанні мали імпровізаційний характер, отримували виразну драматургічну функцію, що дозволяло розкрити образи та емоції через танець.

Один із провідних хореографів М. Вантух, спадкоємець П. Вірського, розвивав і збагачував його підхід до стилізації циганських танців. У своїх постановках, наприклад, у «Циганській фантазії», М. Вантух створював масштабні ансамблеві композиції, в яких використовувалися як сольні, так і групові елементи [7, с.18].

Ефектні оберти та різкі паузи, що імітують імпровізаційність. Яскраві контрасти в темпоритмічному малюнку танцю. Орнаментальність рухів у великих ансамблевих побудовах. Музичний супровід до таких танців мав чітко виражений циганський колорит: використання скрипок, гітар і перкусії створювало автентичну атмосферу.

М. Мотков, працюючи в контексті південноукраїнського фольклору, інтегрував локальні варіанти циганських танців у свої постановки. Особливістю його підходу було акцентування на традиційних ритмах та танцювальній імпровізації. У танцювальній композиції «Циганські мотиви»

він приділив увагу тому, щоб максимально наблизити сценічний танець до народного прототипу, але доповнити його елементами драматургії та симфонічної обробки музичного матеріалу [11, с.15-16].

Танцювальна композиція «Гості степу» Бориса Колногузенка є яскравим прикладом злиття традицій циганської хореографії з українськими народно-сценічними мотивами. Постановка переносить глядача в атмосферу безмежного степу, де циганський табір на чолі зі своїми харизматичними лідерами розгортає яскраве дійство, наповнене пристрастю, свободою і динамічністю. Композиція відображає унікальний дух кочового життя циган і водночас демонструє високу професійну хореографічну майстерність.

Танцювальна композиція «Гості степу» складається з кількох контрастних частин, кожна з яких розкриває певний аспект циганського життя та культури: емоційний початок, імпровізаційні сольні партії, ансамблеві сцени та драматичний фінал. Кожен елемент має свою виразну функцію та наповнений глибокою енергетикою.

Танцювальна композиція починається плавно, з ліричної музичної теми. На сцені з'являються танцюристи, які зображають рух табору степом. Використовуються широкі, «розгорнуті» рухи рук, що нагадують політ птахів. Це символізує кочовий спосіб життя і відкритість до нових просторів. Початок створює атмосферу очікування та знайомить глядача із загальною темою свободи.

Наступна частина наповнена динамікою й імпровізацією. На передній план виходять танцюристи, які виконують сольні партії. Чоловічі сольні фрагменти включають стрімкі оберти, підскоки, удари ногами об підлогу, що демонструють силу та впевненість. Жіночі партії характеризуються пластикою рук, акцентом на плавних і одночасно стрімких обертах спідниць, що створює ефект вихору. Танець жінок відображає пристрастність і емоційну глибину, властиву циганському танцю.

Основна частина композиції побудована на ансамблевих епізодах, де вся група танцюристів створює складні хореографічні малюнки. У цих

сценах використовується принцип контрасту: швидкі, енергійні рухи чергуються з уповільненими, а ритмічні удари долонями і ногами гармонійно поєднуються з музичними акцентами. Глядач відчуває динаміку табірнього життя, де кожен рух має свій характер, але водночас підпорядкований єдиній драматургічній лінії.

Фінальна частина є кульмінацією композиції. Танцюристи збираються у великий колективний хоровод, який символізує єдність громади. Танцювальні малюнки набувають ще більшої динаміки, використовуються стрімкі перебіжки, підстрибування та синхронні оберти. Завершується композиція стрімким рухом, що символізує нескінченність циганського шляху та їхню непохитну любов до свободи. Хоча композиція має чітку постановку, у сольних партіях виконавці мають можливість демонструвати свої технічні та артистичні здібності. Імпровізація додає постановці живого, емоційного забарвлення [13, с.23-24].

Яскраві костюми є невід'ємною частиною постановки. Жінки одягнені в довгі спідниці насичених кольорів із характерними орнаментами, які під час обертів створюють ефект «вихору». Чоловіки мають стриманіший одяг, але з яскравими акцентами, такими як хустки чи широкі ремені.

Музика створена на основі циганських мелодій, які адаптовані для сценічного виконання. Використовуються скрипки, гітари, бубни, що задають ритм і підкреслюють емоційну насиченість танцю.

Ритм танцювальної композиції є різноманітним: від плавних і повільних до швидких і пристрасних частин. Танцюристи синхронно працюють із музичними акцентами, що підсилює драматичний ефект композиції.

Хореографічна композиція «Гості степу» Б. Колногузенка є не просто танцювальною композицією, а справжньою художньою виставою, що відображає характер і дух циганського народу. Постановка передає любов до свободи, багатство емоцій і невичерпну енергію. Вона гармонійно поєднує

елементи автентичного циганського танцю з професійною хореографією, що робить її важливою частиною українського сценічного мистецтва.

Ця композиція є прикладом того, як можна інтегрувати народні мотиви в сучасну хореографію, зберігаючи автентичність і створюючи твір, здатний захоплювати та надихати.

Циганська танцювальна композиція, що є частиною репертуару ансамблю танцю «Юність» під керівництвом М. Ванівського, є прикладом синтезу автентичних циганських танцювальних традицій із елементами професійної народно-сценічної хореографії. Її структура побудована на принципах драматургічного розвитку, що дозволяє послідовно розкрити багатогранність циганської культури через динаміку рухів, музичний супровід та використання костюмів.

Композиція розпочинається вступною частиною, яка створює атмосферу та вводить глядача у світ циганського кочового життя. Танцюристи з'являються на сцені у повільному темпі, виконуючи широкі, розмашисті рухи рук і корпусу, що символізують простори степу. У цьому сегменті використовується лірична музика, яка підкреслює емоційну насиченість і відчуття свободи, властиві циганському світогляду. Вступ має на меті привернути увагу глядача та створити контраст із динамічними частинами композиції.

Основна частина танцювальної композиції включає сольні партії чоловіків і жінок, які відображають індивідуальні риси кожного виконавця. Чоловічі рухи зосереджені на динамічних стрибках, швидких обертах і чітких ударах ногами, що символізують силу та енергію. Жіночі партії вирізняються плавними й одночасно стрімкими обертами, які супроводжуються активною грою зі спідницями. Це створює ефект вихору, який асоціюється з пристрасністю і вільнодумством, характерними для циганської культури. У цей момент музика стає більш ритмічною, з яскравими акцентами, що додають драматизму.

Важливою складовою композиції є ансамблеві сцени, де танцюристи синхронно виконують складні хореографічні побудови, утворюючи геометричні малюнки. Це не лише естетично привабливий елемент, але й спосіб передати дух єдності табору, гармонію колективного руху. Зміна темпу й ритму, а також постійна взаємодія між виконавцями створюють відчуття живої динаміки, яке тримає увагу глядача протягом усього виступу.

Кульмінаційна частина танцювальної композиції досягається через імпровізаційні сольні виступи, які демонструють технічну майстерність танцюристів. Вони включають енергійні оберти, високі стрибки та акценти на емоційних рухах рук і корпусу. Музичний супровід на цьому етапі досягає піку динамічності, поєднуючи традиційні мелодії зі швидкими ритмічними переходами. Сольні партії підкреслюють унікальність кожного виконавця, зберігаючи при цьому гармонію з ансамблем.

Фінал танцю являє собою тріумфальне завершення композиції. Танцюристи збираються у загальну побудову (наприклад, коло або напівколо) і виконують синхронні рухи, які поступово прискорюються, досягаючи кульмінаційного завершення. Музика стає гучною, ритмічною, а рухи наповнені енергією. Завершальний акорд композиції — це зупинка в видовищній позі або ривок уперед, що залишає глядача в захопленні.

Костюми відіграють важливу роль у створенні візуального ефекту. Жінки одягнені у яскраві багатошарові спідниці, які підкреслюють динамічність танцю, а чоловіки — у костюми з акцентами на поясах і хустках, що додають характерності образам.

Танцювальна композиція ансамблю «Юність» є прикладом хореографічної стилізації, яка поєднує автентичність із сценічною драматургією. У ній збережені ключові риси циганської танцювальної культури: імпровізаційність, емоційна насиченість, свобода рухів. Водночас у постановці застосовуються професійні технічні прийоми, що відповідають сучасним вимогам сценічного мистецтва. Така композиція дозволяє не лише

популяризувати циганську культуру, але й інтегрувати її у сучасний хореографічний контекст.

Танцювальна композиція з репертуару ансамблю «Юність» демонструє яскравість, динамічність і багатство циганського танцю, роблячи його доступним і привабливим для сучасного глядача. Це поєднання автентики й творчого переосмислення є важливим внеском у розвиток українського народно-сценічного мистецтва.

Отже, циганські танцювальні композиції у доробку балетмейстерів займають особливе місце як яскравий приклад синтезу етнічних традицій і професійної сценічної хореографії. Вони відображають унікальну культуру циганського народу, його любов до свободи, емоційну насиченість і динамічність. Завдяки балетмейстерам ці танці набули нових художніх форм, зберігши при цьому автентичний характер.

2.2. Інтерпретація циганського танцю виразними засобами балетного мистецтва

Циганський танець є яскравим, експресивним жанром, який знайшов своє місце не лише в народному мистецтві, а й у професійному балеті Європи. Його пластичність, динаміка, виразність та емоційна наповненість надихали багатьох балетмейстерів, які інтегрували його елементи у свої постановки.

У XIX столітті, коли в Європі зростає популярність романтичного балету, циганські мотиви почали активно використовуватися. Балети того часу містили сцени, що зображували фольклорні мотиви, включаючи циганські танці, хоч і в адаптованому вигляді. Такі сцени підкреслювали екзотичність і емоційність персонажів.

У XX-XXI століттях циганський танець впливає на хореографів сучасності, таких як Моріс Бежар чи Піна Бауш, які інтегрували етнічні елементи до своїх експериментальних постановок. У сучасних інтерпретаціях

циганські танці можуть з'являтися у більш символічному вигляді, розкриваючи теми свободи, емоційності та експресії.

Характерні риси танцю в балеті

Циганський танець у балеті зазвичай представлений через:

Динамічні рухи, що підкреслюють свободу і пристрасть;

Використання характерних костюмів (яскраві спідниці, шарфи, прикраси);

Активне залучення жестів і драматичних па.

Композитор Мінкус, створював музичний твір, що надихався циганськими мелодіями. Це дозволило хореографу включати автентичні мотиви в академічні постановки. Циганський танець в балеті став символом пристрасті, свободи та яскравого артистизму, що збагатив європейську хореографічну культуру. Його вплив і до сьогодні помітний у сучасних постановках.

Циганське танцювальне мистецтво — яскравий і виразний пласт світової культури, який суттєво вплинув на творчість багатьох видатних хореографів. Його трансформація та інтерпретація в професійному балеті є багатограним процесом, що поєднує в собі етнічну автентичність і стилізацію для сценічного втілення. Розглянемо цей процес детальніше в контексті доробку відомих балетмейстерів.

У класичному балеті циганський танець часто використовувався як елемент характерного танцю, покликаного додати колориту та динаміки постановці. Яскравий приклад — танець циган у балеті «Дон Кіхот» Л. Мінкуса. Тут циганський танець служить як контраст до класичних па, підкреслюючи пристрасний характер героїв.

Р. Петі, французький хореограф XX століття, зробив значний внесок у популяризацію циганської танцювальної культури через балет «Кармен» (1949). Постановка базується на опері Жоржа Бізе і відображає циганську свободу духу та пристрасть. У «Кармен» Петі використав спрощену техніку класичного балету, підкреслюючи драматизм через прості, але енергійні

рухи, характерні для народного танцю. Ця постановка стала одним із прикладів стилізації циганського танцю, де етнічні мотиви були переосмислені у відповідності до сучасного хореографічного контексту.

М. Бежар, один із найвідоміших модерністів у балеті, включав циганські мотиви у свої постановки, прагнучи передати філософію свободи та експресивності. У його роботах, таких як «Болеро», відчувається ритмічна повторюваність і пристрасна енергетика, що відсилає до циганських танців. М. Бежар трактував циганське мистецтво не лише як джерело естетики, але й як спосіб осмислення глибоких емоційних станів [16, с.47].

Сучасні хореографи продовжують використовувати циганські мотиви в інноваційних постановках. Наприклад, М. Ек у своїх роботах часто звертається до тем свободи та пристрасті, які перегукуються з циганським танцювальним мистецтвом. Трансформація циганського танцю в балеті — це багатовимірний процес, який поєднує етнічну автентичність із художнім баченням хореографа. Внесок видатних балетмейстерів допоміг зберегти унікальні риси цього танцю, адаптувавши їх для сучасної сцени [14, с.5-6].

Антоніо Гадес та Крістофер Вілдон є яскравими постатями в історії балетного мистецтва, які по-своєму переосмислили циганські танцювальні традиції, інтегруючи їх у свої постановки та створюючи новий художній вимір для цього жанру.

А. Гадес, іспанський хореограф і видатний представник фламенко-балету, своєю творчістю вивів традиційні танці на світову сцену. Він з особливою увагою ставився до циганських елементів, які є органічною частиною культури фламенко, роблячи їх центральним емоційним стрижнем своїх постановок.

В його культовому балеті "Кармен", циганські танці відіграють важливу роль, надаючи сюжету глибини та пристрасті. А. Гадес майстерно використовував експресивність рухів і ритміку, характерну для циганської танцювальної традиції, але адаптував їх до драматичної хореографії, де кожен жест наповнений значенням. Його підхід підкреслював внутрішній

конфлікт, волю до свободи та боротьбу з соціальними умовностями, що є важливими мотивами циганського фольклору.

К. Вілдон, один із найуспішніших британських балетмейстерів сучасності, відомий своєю здатністю поєднувати класичний балет із сучасними танцювальними техніками. У своїй творчості він часто звертається до етнічних танців, використовуючи циганські мотиви як джерело натхнення для створення динамічних і виразних хореографічних образів.

К. Вілдон інтегрує циганські танці, зберігаючи їхню основну енергію та свободу, але перетворює їх у більш стримані та абстрактні форми, які гармонійно поєднуються з його загальною естетикою. Це дозволяє йому зберегти унікальність фольклорного джерела, водночас адаптуючи його до мови сучасного балету.

Обидва хореографи з великою повагою ставляться до циганських танцювальних традицій, але їхній підхід відрізняється:

А.Гадес більше спирався на автентичність, відтворюючи дух і стиль циганських танців у фламенко та зберігаючи тісний зв'язок із фольклорними коренями [17, с.32]

К.Вілдон трансформував циганські мотиви в сучасну хореографію, пропонуючи нове бачення цього стилю через призму інноваційних танцювальних технік.

Обидва митці зробили вагомий внесок у розвиток балетного мистецтва, демонструючи, що циганські танцювальні традиції є невичерпним джерелом творчого натхнення. Їхній успіх свідчить про універсальність цих мотивів і їхню здатність звучати актуально навіть у сучасному контексті.

Огюст Бурнонвіль, видатний данський балетмейстер, відомий своєю здатністю інтегрувати народні танцювальні традиції у свої балетні постановки, зокрема й циганські мотиви. Його хореографічний стиль, заснований на легкості, витонченості й драматичній виразності, дозволяв передати дух свободи та пристрасі, характерний для циганського танцю.

О.Бурнонвіль часто використовував циганські танці як символ мандрівного життя та емоційної відкритості. В його роботах циганські мотиви не були дослівними, а радше натяком на багатий фольклор. Танцювальні сцени в його постановках підкреслювали енергійність і життєрадісність, створюючи контраст із класичною балетною формою. Він вміло переплітав традиційні рухи з технікою академічного танцю, зберігаючи автентичність і додаючи їм елегантності.

Завдяки О. Бурнонвілю циганські танці стали частиною європейської хореографічної спадщини, збагачуючи балетні вистави народними мотивами. Його творчість підтверджує важливість діалогу між фольклором і високим мистецтвом.

Циганські мотиви відображені у балеті "Народна казка" (A Folk Tale), створеному в 1854 році [15, с.56].

У цьому балеті О.Бурнонвіль включив сцени, натхненні фольклором, де народні танці, зокрема циганські, відтворюють дух мандрівного життя, свободи та експресії. Він інтерпретував їх як частину загальної атмосфери народної культури, адаптуючи яскраві рухи та ритми до класичної балетної техніки.

Дія розгортається у двох світах: людському і чарівному. У центрі історії — кохання двох молодих людей, яким доводиться долати численні перешкоди, зокрема втручання тролів і магічних сил. Казковий антураж служить основою для показу моральних тем: тріумфу доброти, чесності та вірності над темрявою і жадібністю.

О. Бурнонвіль, відомий своєю прив'язаністю до народної культури, активно інтегрував народні танці у балет. У "Народній казці" він зумів передати колорит і атмосферу скандинавських народних танців, додаючи етнографічні елементи.

Особливе місце в постановці займають сцени з участю циганських персонажів, які символізують мандрівний дух і свободу. Циганські танці в балеті — це яскраві, експресивні номери, які контрастують із класичною

хореографією. Вони додають виставі емоційності, динаміки та драматизму. Хореографія цих сцен зосереджена на швидких, енергійних рухах, виразних жестах і ритмічних малюнках, що створюють сильний візуальний ефект.

Музику до балету написав Нільс Гаде, данський композитор, який гармонійно поєднав романтичну оркестрову мову з народними мелодіями. Циганські танці супроводжуються ритмічною та мелодійною музикою, яка підкреслює їх експресивність і яскравість.

У постановці використано ефектну сценографію, яка переносить глядачів у світ скандинавської природи — ліси, гори та підземні печери тролів. Костюми відповідають традиційному стилю: народні строї людей контрастують із фантастичними образами чарівних істот. Циганські персонажі зображені в барвистих костюмах, які підкреслюють їхню екзотичність і мандрівний спосіб життя.

"Народна казка" є не лише прикладом романтичного балету, а й втіленням культурної ідентичності Данії. Використання циганських і скандинавських народних мотивів допомагає показати багатогранність традицій і їхню адаптацію до академічного мистецтва. Балет демонструє, як національна культура може бути інтегрована у глобальний балетний контекст, зберігаючи свою унікальність. [15].

Його підхід відзначався тонким балансом між автентичністю народних танців і вимогами академічного балету, що дозволило циганським мотивам стати важливим елементом його хореографічного стилю.

Отже, циганські танцювальні традиції збагачують балет, додаючи йому етнічної самобутності й емоційної виразності. Вони демонструють, як народна культура може гармонійно інтегруватися в академічне мистецтво, стаючи частиною його спадщини. Такі танці не тільки зберігають автентичність, а й відкривають нові можливості для творчого вираження.

Таким чином, у ході другого розділу було обґрунтовано, що циганські танцювальні традиції мають значний вплив на балет, додаючи яскравих емоцій та динамічних рухів до класичних постановок. Впровадження

циганських елементів в балетні вистави збагачує хореографію, додаючи їй експресивності та виразності. Балетні постановки, що включають циганські танці, підкреслюють багатство культурного спадку циган, сприяючи популяризації їхньої традиційної музики і танців серед ширшої аудиторії. Завдяки цьому відбувається культурний обмін та взаємозбагачення, що робить балет більш різноманітним та привабливим.

Циганські танцювальні традиції також займають важливе місце в народно-сценічному танці, де вони зберігають свою автентичність та етнічну самобутність. Народно-сценічні танці з елементами циганських традицій відзначаються своєю динамічністю, енергією та яскравими костюмами, що робить їх популярними на фестивалях та культурних заходах. Ці танці відображають багатовікову історію та культурні особливості циганського народу, зберігаючи традиції та передаючи їх наступним поколінням. Вони сприяють зміцненню культурної ідентичності та підвищенню інтересу до циганського мистецтва серед широкої аудиторії.

У підсумку, циганські танцювальні традиції відіграють важливу роль як в балеті, так і в народно-сценічному танці, сприяючи збереженню та популяризації культурної спадщини циган, підкреслюючи їхню унікальність і сприяючи культурному обміну між різними народами.

РОЗДІЛ I. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ»

1.1 . Основні характеристики хореографічного твору.

Тема композиції – кохання, як єдине почуття, яке не залежить не від чого.

Ідея композиції – прояв сили кохання над міжкультурними і міжетнічними відмінностями традицій регіону України.

Вид хореографії: народна-сценічна хореографія

Жанр: лірико-побутовий

Форма: хореографічна композиція.

Час дії: дія відбувається в середині XIX століття, на початку літа, надвечір'я .

Місце дії: дівчина гуляє околицями села, а зустрівши циганок, вони її відводять до табору.

1.2. Дійові особи та їхня стисла характеристика.

Виконавці даної хореографічної композиції – дівчина українка, яка занурена у свої буденні справи, тендітна та витончена красуня.

Молодий циган - впевнений в собі парубок, який проявляє неабияку зацікавленість до українки.

Дівчата циганки та хлопці – які ототожнюють енергійність, жвавість, та доброзичливість по відношенню до дівчини українки.

1.3. Лібрето.

Українська молода красуня прогулюючись околицями села, збираючи квіти, зачаровувалась красою природи, ніби поглядом шукала щось незвичайне в кожному пориві вітру. Аж раптом, на горизонті молодиця чує яскравий, динамічний та веселий спів циганських мелодій. Молоді дівчата, намагаються розвеселити замріяну красуню. Вона приєднується до них й

вони забирають її з собою. Прибувши до табору, молодиця занурюється в атмосферу циганських традицій, побуту та устрою. В цей день відбувалось святкування дня народження молодого цигана, вона була запрошена до танцю. Під чарівну та запальну музику вони зустрілися у вихрі ритмів та веселощів. Під час якого молодий парубок - циган, закохується в дівчину та починає проявляти симпатію по відношенню до українки. Дівчина відразу не відповідає на почуття, але з продовженням свята та мелодійно-кolorитного звучання мелодій, погоджується на парний танок, під час якого занурюється у вихор емоцій і відповідає взаємністю парубку.

По завершенню свята дівчина вирішує залишитись в таборі назавжди та провести своє життя разом зі своїм обранцем.

1.4. Розгорнутий зміст хореографічної композиції.

На околиці села, яке вкривалось різнобарвними квітами, з'явилась ніжна, тендітна дівчина. Її хода стежиною була легка та не вимушена.

Продовжуючи прогулюватися, красуня почула молодих та енергійних дівчат-циганок, які здивували раптовою своєю появою. Вона почала поступово наближатися до них. Взявши за руки українську красуню, вони оточили її та почали танцювати свої вогняні циганські танці. Кожен рух був наповнений динамікою та енергійністю.

«Приєднуйся до нас, дівчино», промовила найстарша з них. Українська красуня погодилась і вони забрали її до себе в табір. Прибувши до циган, молодиця почала занурюватися в чаруючий світ циганських традицій, пісень, побуту, устрою тощо.

В атмосфері святкування дня народження молодого цигана, відбулось справжнє свято радості та веселощів. Українська красуня не вагалась та приєдналась до запального циганського танцю, показавши свою витончену грацію. Вона танцювала, не помічаючи погляду молодого цигана, який з першої миті знайомства був зачарований її красою. Дівчина в силу традицій української культури не могла відразу відповісти парубку взаємністю, але

погодившись на парний танець, зрозуміла, що також відчуває симпатію до нього. Вони у двох ринулися в запальний танець, який тільки підсилив їх зацікавленість один до одного.

По завершенню свята, дівчина вирішила що хоче залишитись зі своїм обранцем і провести своє життя разом з ним у циганському таборі.

1.5 Драматургія хореографічної композиції.

Експозиція: українська красуня гуляє околицями села, збирає квіти.

Зав'язка: раптова поява циган, які забирають її до табору.

Розвиток дії: знайомство циганським традиціям, пісням, танцям та обрядам української красуні. Святкування дня народження молодого цигана та знайомство дівчини з ним. Зародження чистого та духовного кохання.

Кульмінація: взаємна симпатія двох героїв, дівчини - українки та молодого цигана. Парний танець, після якого дівчина погоджується бути разом.

Розв'язка: занурення у вихрі танцювального дійства усього табору.

1.7. Костюми (зображення та опис)

Жіночий костюм дівчини центральних областей України.

1. **Сорочка:** Біла або світла сорочка з вишивкою, яка може бути виконана в стилі вишиванки. Вишивка часто має геометричні або рослинні мотиви.
2. **Спідниця:** Традиційно це довга спідниця з широкою оборкою або воланом у нижній частині. Може бути виготовлена з лляної тканини або інших природних матеріалів.
3. **Жилет або камізель:** Часто доповнюється кольоровим жилетом або камізелом, який може мати вишивку або декоративні елементи.

4. **Пояс або поясна стрічка:** Носиться навколо талії і може бути прикрашеним вишивкою або бісером.
5. **Фартух:** Іноді до костюму може додаватися фартух, який може мати вишивку або мереживні вставки.
6. **Головний убір:** Часто дівчата з центрального регіону носять хустку або пов'язку на голові, яка може бути прикрашена вишивкою або різноманітними узорами.
7. **Взуття:** Зазвичай це низькі чи середньої висоти черевики або сандалі з невеликим каблуком, виготовлені з натуральних матеріалів.

Цей костюм відображає красу та традиції центрального регіону України, додаючи жіночність та елегантність образу.

Чоловічий циганський костюм.

1. **Камізель або жилет:** Це одяг, що носиться під піджаком або окремо. Камізель може бути прикрашений різноманітними вишивками, квітковими мотивами або кольоровими акцентами.
2. **Сорочка:** Зазвичай довга та вільного крою, з вишивкою або мереживними деталями на комірі та манжетах.
3. **Піджак або жакет:** Традиційно чорний або темно-колірний, з блискучими гудзиками та декоративними деталями, такими як квіткові або геометричні вишивки.
4. **Штани:** Зазвичай чорні або темні кольори, можуть бути з вишивкою або обробкою на краях.
5. **Чоботи або черевики:** Традиційно чорні або темно-колірні, можуть мати декоративні стрічки або блискучі елементи.
6. **Шапка або ковпак:** Чоловіки можуть носити широку бриму шапки або ковпака зі стрічками або квітковими прикрасами.
7. **Аксесуари:** До чоловічого циганського костюму можуть додаватися різноманітні аксесуари, такі як шовкові платки або шарфи, масивні браслети або обручі на кистях.

Цей стиль додає чоловікові загадковості та елегантності, відображаючи багатогранність циганської культури та стилю.

Жіночий циганський костюм

1. **Сукня або спідниця:** Зазвичай яскравою кольоровою і багатошаровою, з використанням тканини з великим друком, рюшами або оборками. Може мати довгий волан або оборку на низі.
2. **Блузка:** Зазвичай з довгими рукавами та вільним кроєм, часто з вишивкою або вишитими деталями на грудях або рукавах.
3. **Шафран або мереживний намисто:** Намисто, яке носять навколо шиї, може бути декороване мереживом або кольоровими каменями.
4. **Шарф або краватка:** Часто носить на голові або обв'язується навколо шиї для створення екзотичного образу.
5. **Браслети та сережки:** Використовуються яскраві та великі браслети, а також сережки з блискучих каменів або металу.
6. **Черевики або сандалі:** Зазвичай носить комфортне взуття з низьким каблуком або відкриті сандалі.

7. Шарф або платок на плечах: Іноді використовується для прикриття плечей або як аксесуар з вишивкою чи кольоровим друком.

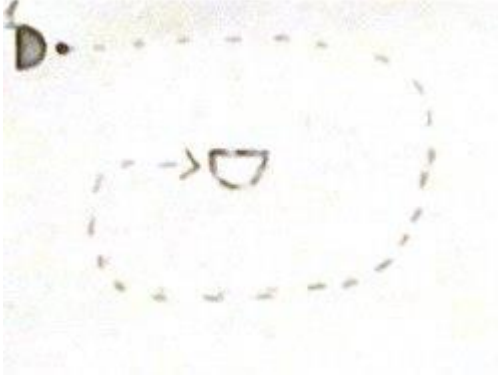
Цей костюм надає жінці елегантний і загадковий вигляд, відображаючи традиційні елементи циганського стилю та культури.

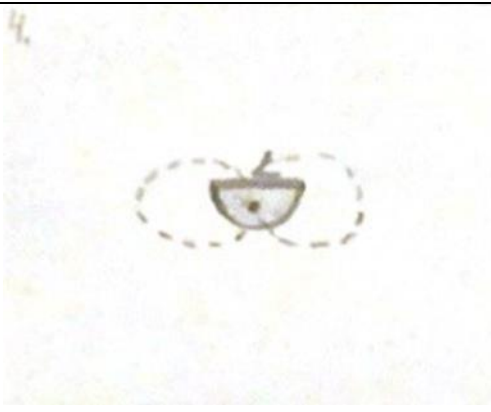
1.8. Світлова партитура

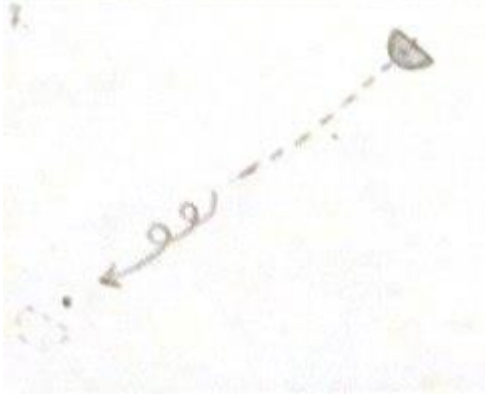
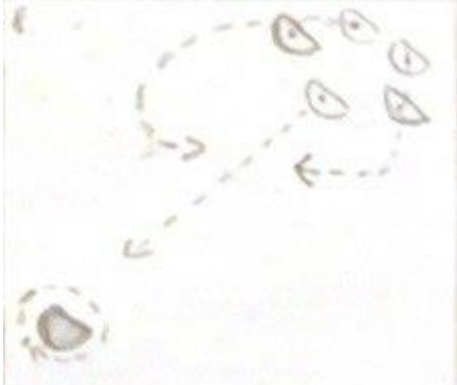
00:00 – 00:50 – світло приглушене, темно синє. Поступово промінь білого світла з'являється на центрі сценічного майданчику.

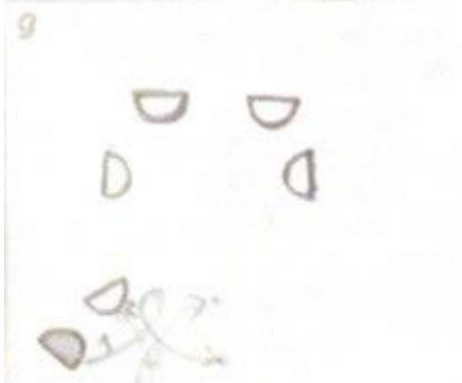
00:50 – 00:50 – світло стає яскраво червоним з додаванням зелених відтінків. Поступово сцена наповнюється яскравими тонами та в кінці танцювальної композиції має білий колір.

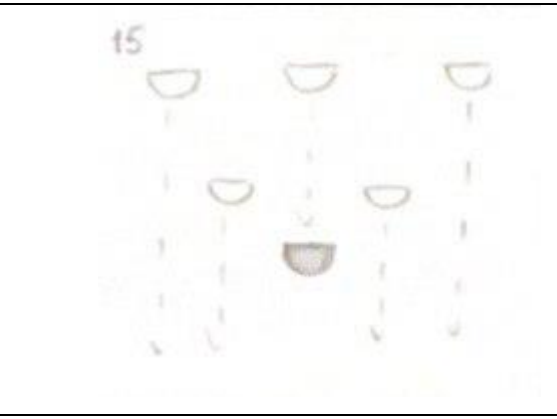
РОЗДІЛ II. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КОХАННЯ БЕЗ МЕЖ»

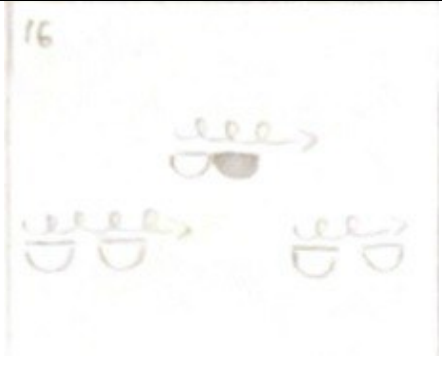
Малюнок	акти	Анотація до дії
	-8	1. Музичний вступ: танцівники знаходяться за кулісами. Дівчина-солістка виходить з лівої останньої куліси, прямуючи по колу, доводячи до центру сцени.
	-16	Танцівниця виконує комбінацію в просуванні по діагоналі, повертаючись

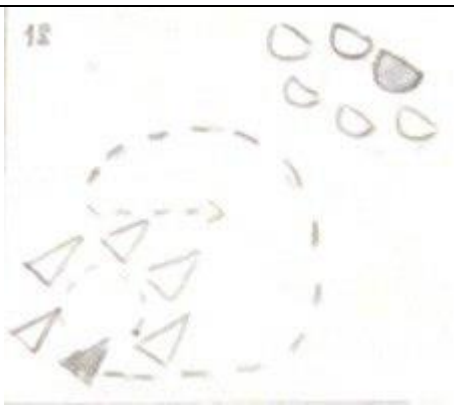
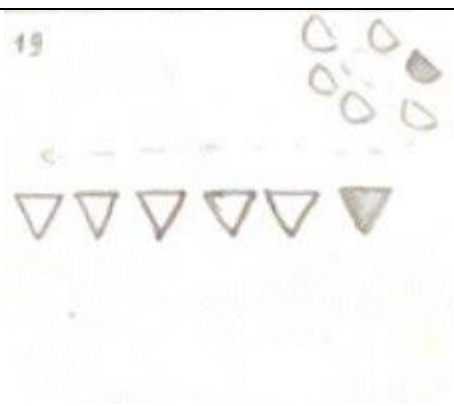
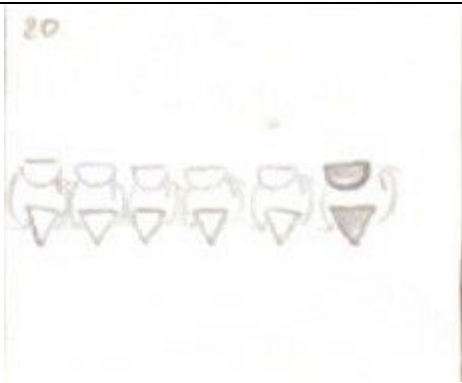
3. 			до центру, виконує її в дві сторони.
4. 		7-24	Виконави ця з центру рухається « вісімкою»
5. 6. 		5- 32	3 25-28 такти танцівниця оберти вправо та повертається до центру. З 29-32 тактів прямує через праву сторону по сцені до останньої куліси по праву сторону.

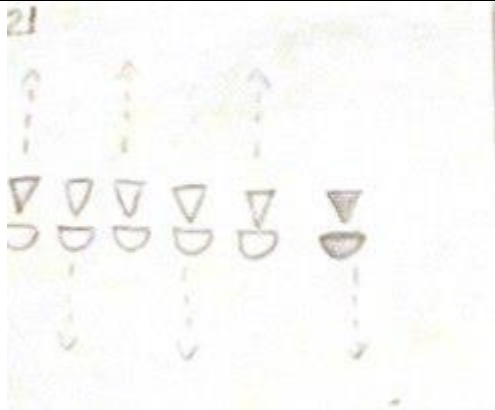
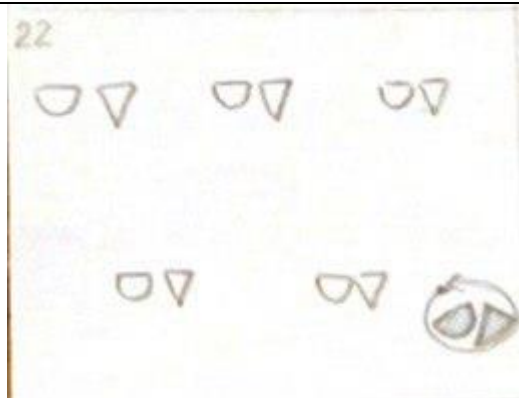
	3-40	Виконавиця легкими і стрімкими рухами прямує по діагоналі на авансцену по ліву сторону. На останні два акценти з правої сторони з останніх куліс виходять на точку танцівники.
	1-56	Виконавці (циганки), 4 з них прямують по різні сторони на півколо до центру. 5-та прямує по діагоналі до солістки на авансцену.

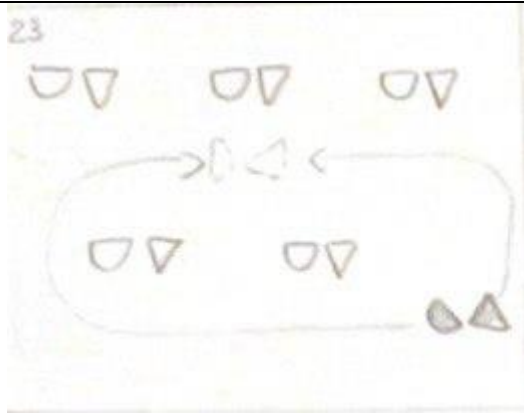
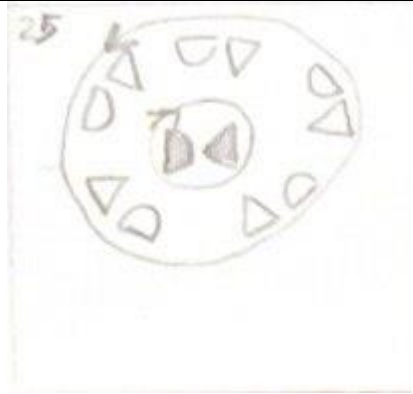
 	7-64	Виконавці в пів-колі виконують комбінацію на місці. А солістка укр. та дівчина циганка рухаються по авансцені до центру зали, далі в центр кола.
	5-72	Виконавці утворюють коло навколо солістки, та рухаються по часовій стрілці, солістка - проти часової стрілки.
	3-76	Розкривається коло в діагональ. Солоістка залишається на своєму місці

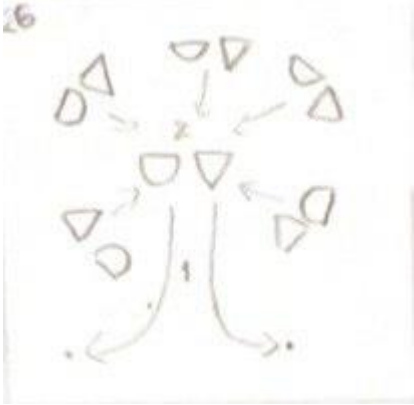
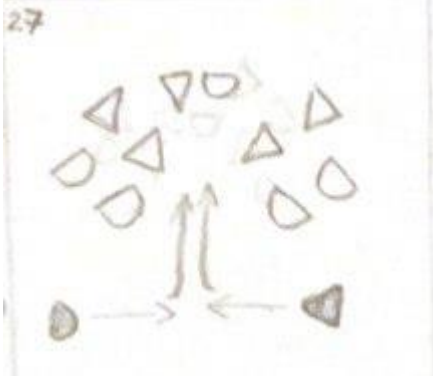
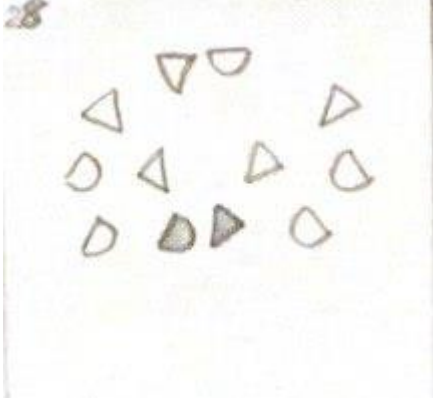
	7-84	Виконавиця переміщається пів-колом і праву сторону на початок діагоналі. Далі виконує оберти з просуванням по діагоналі. Пройшовши кожну дівчину, дівчата перебудовують ся в « шахматний порядок», а солістка переходить в центр сцени.
	5-97	Виконавці і виходять на передній план сцени та діляться по парно.

		8-105 Обертами в просуванні дівчата заходять за куліси по праву сторону.
	06-113	На авансцені з'являється виконавці-дівчата, а біля останньої куліси по праву сторону виконавці - хлопці (сидять, співають, святкують) дівчата спостерігають та вітаються здала з хлопцями представляють дівчинку українку. Далі танцівники змінюють свої позиції по

		діагоналі.
	14- 129	Хлопці-виконавці хизуються своїм станом та проходять по колу перед дівчатами.
	30- 137	Хлопці виконавці вибудовують одну лінію по центру сцени, в цей час дівчата виходять зі свого кола прямуючи до хлопців в пари.
	38- 153	Ставши в пари танцівники по черзі починають з лівої куліси виконувати зміну між партнеркою та партнером

	54- 161	Пари вибудовуються в «шахматний» порядок легкими перемінними кроками.
	62- 169	Основана група танцівників відіграють театрально приємні емоції радості від зустрічі. А пара яка утворилась з правої сторони до вертаються навколо своєї осі демонструючи сором'язливість та ніяковість перед одним одним.

	70-185	Танцівники в парах виконують комбінацію на місці. Пара солістів переходить до центру зали, дівчина через авансцену, хлопець між першою і другою лінією .
	86-193	Танцівники в парах виконують перебудову в одне коло, навколо солістів.
	94-201	Виконавці і танцюють комбінацію по колу

	02-224	Солісти через центр виходять на авансцену та розходяться по різні сторони, а виконавці трішки відкривають коло та продовжується танцювати.
	25-232	Солісти повертаються через центр в середину. Танцівники утворюють «шахматний» малюнок по півколу.
	32-248	Розширивши попередній малюнок, виконавці танцюють фінальну парну комбінацію на місці, та на останні два

		такти фіксують пози.
--	--	-------------------------

ВИСНОВКИ

Таким чином, у ході кваліфікаційного дослідження, було проаналізовано особливості створення циганських образів засобами народного хореографічного мистецтва.

Знайомство з культурою циган дозволило визначити, що циганський народ має надзвичайно багату історію та глибоко вкорінені традиції, які передаються з покоління в покоління. Ці традиції, звичаї та обряди відіграють ключову роль у збереженні ідентичності циганського етносу, створюючи міцний фундамент для розвитку та самовираження. Знання історичних чинників, які вплинули на формування цього етносу, дозволяє краще зрозуміти культурну спадщину та її значення у сучасному світі.

Цигани, або роми, мають багатовікову історію, що бере свій початок з Індії. Міграція до Європи привнесла багатогранні культурні впливи, які збереглися та адаптувалися впродовж століть. Історія ромів є складною і наповненою випробуваннями, проте їхнє багате культурне спадкоємство і витривалість роблять циганський народ унікальним та стійким.

Традиції та звичаї циган відображають їхній унікальний спосіб життя, включаючи елементи фольклору, музики, танців, ремесел та святкувань. Вони зберегли багато автентичних обрядів і ритуалів, які передаються з покоління в покоління, зберігаючи культурну ідентичність. Особливу увагу приділяють родинним зв'язкам і громадам, що є основою соціальної структури циган.

Циганські традиції в народно-сценічному танці зберігають свою автентичність, відзначаючись динамічністю та енергією. Вони залишаються популярними на фестивалях та культурних заходах, сприяючи збереженню традицій і культурної ідентичності. Ці танці демонструють багатство культурної спадщини циганського народу, передаючи їхні історії та цінності через танець.

Циганські танці внесли значний вклад у балетне мистецтво, надаючи йому емоційності, виразності та динамічності. Інтеграція циганських елементів в балетні постановки збагачує хореографію, дозволяючи створювати яскраві та захоплюючі спектаклі. Вони додають колориту та виразності, підкреслюючи багатогранність культурного обміну.

Таким чином, циганські танцювальні традиції відіграють важливу роль як у балеті, так і в народно-сценічному танці, збагачуючи та зберігаючи культурну спадщину циганського народу, сприяючи популяризації їхньої унікальної культури в сучасному світі.

Хореографічна композиція «Кохання без меж» розкриває універсальну ідею кохання, яке є джерелом натхнення, сили та єдності. Постановка не лише передає глибину почуттів через хореографію, а й відображає традиції, звичаї та обряди циганського народу, додаючи композиції етнічного колориту та автентичності.

Головна ідея композиції полягає в тому, що кохання – це всепереможна сила, яка долає будь-які перешкоди, зберігаючи гармонію між людьми. У контексті ромської культури ця ідея набуває особливого звучання, оскільки циганські звичаї часто вшановують свободу, пристрасність і вірність у стосунках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Андрущенко В. "Циганський танець: мистецтво руху та емоцій". – Львів: Академія мистецтв, 2020. – 210 с.
- 2.Бондаренко І. "Етнічні традиції циган у танцювальному мистецтві". – Київ: Музична Україна, 2019. – 152 с.
- 3.Василенко М. "Циганські обряди та звичаї: хореографічний вимір". – Одеса: Літопис, 2021. – 188 с.
- 4.Вербицький О. "Музика і танець у традиціях ромів". – Київ: Радянська Україна, 1987. – 245 с.
- 5.Гаврилюк Г. "Символіка та емоційність у циганському танці". – Харків: Літопис, 2020. – 160 с.
- 6.Данилюк А. "Образи свободи в ромському танці". – Київ: Академія мистецтв, 2020. – 142 с.
- 7.Гончаренко Л. "Ритуали і звичаї циганського народу". – Львів: Мистецький альманах, 2019. – 168 с.
- 8.Іванова С. "Фольклорні витoki циганської танцювальної культури". – Одеса: Літопис, 2018. – 135 с.
- 9.Казанцева О. "Хореографічна спадщина ромів: традиції та сучасність". – Харків: Літопис, 2021. – 170 с.
- 10.Кіріченко Т. "Обряди та святкові дійства в ромській культурі". – Київ: Музична Україна, 2019. – 148 с.
- 11.Коваленко Л. "Циганські звичаї в контексті європейської культури". – Харків: Літопис, 2021. – 176 с.
- 12.Колосова О. "Естетика циганського танцю". – Львів: Мистецький альманах, 2020. – 178 с.
- 13.Корольова Л. "Символізм і виразність у танцювальній культурі ромів". – Київ: Академія мистецтв, 2021. – 132 с.
- 14.Костенко Н. "Хореографічна пластика у циганських обрядах". – Львів: Академія мистецтв, 2020. – 158 с.

- 15.Кравчук В. "Ромські обряди та святкові танці: від традиції до сцени". – Харків: Літопис, 2020. – 140 с.
- 16.Куц О. "Танець і звичай у культурі циганського народу". – Київ: Музична Україна, 2018. – 172 с.
- 17.Левченко Т. "Ромський танець: від обряду до сценічного мистецтва". – Одеса: Чорноморські мистецтва, 2020. – 160 с.
- 18.Лисенко Г. "Етнічна специфіка танцювальної культури ромів". – Львів: Літопис, 2020. – 190 с.
- 19.Мазур С. "Психологія і символізм у циганському танці". – Львів: Академія мистецтв, 2021. – 136 с.
- 20.Миронова І. "Обрядовість у танцювальній традиції ромів". – Харків: Літопис, 2021. – 140 с.
- 21.Павленко В. "Ромський танець у європейській культурі". – Київ: Музична Україна, 2019. – 180 с.
- 22.Петренко О. "Циганські обряди: святковий і буденний вимір". – Харків: Літопис, 2020. – 168 с.
- 23.Романенко Ю. "Традиційні танці ромів у світовій хореографії". – Львів: Літопис, 2021. – 152 с.
- 24.Сидоренко Л. "Сценічне втілення циганської обрядовості". – Київ: Академія мистецтв, 2019. – 140 с.
- 25.Соловей І. "Магія та ритуал у ромських танцях". – Харків: Літопис, 2020. – 130 с.
- 26.Шевченко Т. "Символіка і свобода в ромських танцях". – Київ: Мистецький альманах, 2019. – 200 с.